

ШЫН

Совет Эвилелинни Коммунистг партиязынын
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринин,
ажылчы чоннар депутаттарынын область Советинин органы

1925 чылда
үндөмлөтүнгөн

1954
АПРЕЛЬ
11
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 74 (3011)
ӨРТӨӨ 20 КОП.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ (1 арын)
1954 чылдын белик дүжүдү дээш
(1 арын)
ПАРТИЯҢИ АМЫДЫРАЛ:
С. Алетт.—Партия чырымдышкы-
нын боттуг удурутур (2 арын)
В. Баир.—Бай-Хаак МТС-тин
ажылында четпестерни узуткаар
(2 арын)
Совет-венгр садыг харылзаала-
рынга холбаштыр (2 арын).

Көдөө ажил-агыйның айтырыг-
ларын ханы болгаш үргүлчү чыры-
дар (2 арын).
П. Шпоруненко.—Арга-ыяш—кур-
руениң байлаа (3 арын).
П. Сергеев.—Ол шокаже кичээ-
гей салыр (3 арын).
Л. Л. Рохлин.—Уйгу болгаш дүш
(3—4 арын).
Улус демократиянын чуртта-
рында (4 арын).

Герман Демократтыг Республи-
каның президентизи Вильгельм
Пикке болган хүлээп алымшкын (4
арын).
Вьетнам улустун күш-ажылчы
чедишкенири (4 арын).
Тайбыңчылыга дугайында дугур-
жулганы америк таланың чөрчү-
үрөп туурагына КУДР-нуң хый-ни-
тизи удурулып туурар (4 арын).

Парлалгага дайынчы, принципиалдыг шүгүмчүлөл дээш

Шүгүмчүлөди болгаш бот-шү-
гүмчүлөдү калбартырынга пар-
тияда бар болуп турар четпестерниң
аразында көсүк черин парлаалга
ээлеп турар. Массаларның кайгам-
чык улуг дуржугазынын түнөп, ком-
мунизм тургузушкунунун оору-
биле совет ниитилелин шимчээш-
кенин дүргеделип турар бүгү-ле
чаа, муракчы чүүлдерин деткин-
шаан, бистиң парлаалгавыс партия,
совет, ажил-агый организациялары-
ның ажылында четпестерни шүгүм-
чүлөп, адамдан өрү бот-шүгүмчү-
лөдү болгаш шүгүмчүлөдү кал-
баа-биле непередарынгө идигни
берип турар.

СЭКП ТК-ның сентябрь болгаш
февраль-март Пленумнарынның не-
гелделеринин өзүзүнгө партия ор-
ганнарынның ажылдарын эде тургу-
зуп турарының айтырылганын чы-
рыткан, көдөө ажил-агыйны удур-
турунун, кичешляржы-бюрократ-
сыг методтарын шүгүмчүлөзүн мате-
риалдар сөөлгү үенич иштинде со-
нунарын арынарнынга үргүлчү
көстүп келип турар апарган.

Ынчалза-даа фактыларның көргү-
зүп турарын өзүзүзү алырга,
ажыл-агый болгаш культура тур-
гузушкунунда четпестерге болгаш
салдынышкынарга удур демисел-
ди парлаалга органныр ам-даа шу-
ту-ла чидиг болгаш принципиал-
ды-биле чорутпап турар.

«Советская Чувашия» солунунун
улуг четпестеринин болгаш алда-
далдарынын дугайын эртен хунде-
де «Правдага» дыңаткаан. Номчу-
чуларның шүгүмчүлөдиг медел-
дерин кайы-хамаан чок, бюрократ-
тыг көр чоруктуң бистиң парлаал-
гыска калчоп-даа таарышпас аажы-
чанчылар ол солунун редакция-
зында тургустуна берген. Респуб-
лика организацияларының удуртукчу-
лары-биле харылзаа-байдалың бак-
сырадырындан корткаш, солунун
редактору эш Карташев оларның
адресинге хамаарышкан шүгүмчү-
лөдиг материалдарын солунга
парлавайын турган.

СЭКП ТК «Советская Чувашия»
солунунун ажылының дугайында ай-
тырыгы чуугалажы көргөш, пар-
тияның чуваш обкомунун солунун
четпес удуртуп турарыны кичээ-
гейни углаан. Редакциянын ажылын
экижидерин, солунун арынарнынга
ажыл-херекти болгаш принципиал-
дыг шүгүмчүлөдү, калбартырын
хандырып, үлетпүрү болгаш көдөө
ажыл-агыйны удуртурунун талазы-
биле республиканың партия, совет
болгаш ажил-агый организацияла-
рының ажил-чорудулузында чет-
пестерни узуткаарынга идиг берип
турар кемчелерин алырын обкомга
дааскан.

Бистиң парлаалгавыстың эң бирги
хүлээлгези — коммунистг тургу-
зушкунунун эң байлак дуржугазынын
гүңээрин, массаларның өзүп турар
чогаадыкчы идепкейин тодаргай чи-
жектерге болгаш фактыларга көр-
гүзери, муракчы, чаа чүүлдү не-
передари дээш демисежири, бюро-
кратизмге, чыгыш чок чалгаа-шү-
пең чорукка удур дайынчы чоруда-
ры болуп. Бюрократтарны, канце-
ляристерни, ыркым канцелярларга
олуруксаарын, амыдыралдан
саазынар-биле дулатырарын, мас-
саларның иштинге дириг, органи-
заччы ажилдан чайлаксаарын
оралдажып турар ында кижилерни
арыг сүжге көзүлдүр үндүр тырттып
эксээр херек.

Хоралыг чоруктуң тодаргай эди-
лекчилеринге удур ажил-херекчи,
хайраа чок, алындыан революочу
дайынчы солундардан улуг Ленин
негеп чораян. Ажылда четпестерни
идиг-биле үнелээрде эренгей, хоо-
зун чуугалаар ажыл-лаар редакция-
лар болгаш редакторлар өзөш
эвес таваржып турар. Иваново об-
ластың «Рабочий край» солун үлет-
пүр продукциязының чавыс шына-
рын дугайын биживейн турар, чу-
вени урей кыларлары шүгүмчүлө-
вейн турар деп чуугалап болбас.
Бижип, шүгүмчүлөп турар, ынчал-
за-даа ол айтырчыларның талазы-
биле материалдар болганчок-ла
ажыл-херекти хавы билбездинден
эренгей бижитинген болуп турар.

Москва—Магадан аразының чаа агаар оруу

ССР-ниң хамааты ужал-чуул фло-
дунуң Кол эргелиди Москва биле Ма-
гадан аразының чаа агаар оруун
ажыткан. Самолеттар Москва—Свер-
дловск — Новосибирск — Красно-
ярск — Якутск — Магадан марш-
рут өзүзүзү ужулар.

Азы мындыг факт, Краснодар
крайның партия, совет организа-
циялары, көдөө ажил-агый орган-
нары хөөп олуртур культураларның
тарылгазынын дербелчин-уялчанчак
аргасын саат чокка непередарип тур-
ар хирезинде, кукурузаның дүжүт-
түүн бедидер дээш чогуур кемчел-
ерин албайн турар. Ыдыг турбу-
же, «Советская Кубань» солун ол
айтырылганын бодунуң арынна-
рынга тургуспайн турар.

Ажылда кандыг-бир четпестерниң
дугайында айтырыгы чидан-биле
таарыштыр тургузары ажык чок
шуугазынын болгаш чулурууш-
куннар-биле ниити чүзү-даа чогу
билдингир болгай. Шүгүмчүлөл деп
алгаш шүгүмчүлөлге таарышпас, шү-
гүмчүлөдү шуугазынын спорт
болдуруп болбас деп бистиң пар-
лалгавыска партия сагындирп ту-
рар. Шүгүмчүлөл болза, удуртулга-
ны экижидеринге, сагылга-чуруму
быжылгаарынга, ажилдакчыларнын
идепкейин болгаш харысалганын
бедидеринге дузалаар журулду.

Амгы үдөс бистиң чуртувуста
күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улуу-
дук бедидери дээш, үлетпүрү бү-
дүрүлгези бүрүзүнге, түдүг бүрүзүнге,
транспортка, колхоз бүрүзүнге, ма-
шина-трактор станцияларынга, би-
стиң улуг тудушкунувустуң бүгү
фронттарыга күш-ажылдың бедик
чыры-биле бүдүрүкчүлүүн чедип алыр
дээш улустуң калбак шимчээшкени
непереп турар. Парлаалга болза,
ниитини күш-ажылдың организа-
таарының эң эки үлегер-чижектерин
ажыл-херекти билдирбиле пропаган-
даулаштыраан, консерватизмге,
чыгыс талаалаар чорукка, ажил-
агыймы эвес болгаш төгчелдер чор-
рукка, база бүдүрүлгези организас-
таарында, техниканы ажылдарында
таарымча чок чоруктарга удур
шиңтирлийнбиле демисежер журу-
лду.

Бистиң хей-хей солуннарымыс,
ылангыч чурттуң улуг-үлетпүрү тей-
теринин солуннары хожудап кээп
турар бүдүрүлгелерин кошкаш шү-
гүмчүлөп, элээн хей бүдүрүлгелер-
ниң күрүнө онаалгаларын күүсет-
пейн турарынын чылдагаанынын
илеретпейн турарын чогумчалыг-дыр
деп саван болбас.

Парлаалганың чуугала сорулгазы
болза, идеолоттуг ажилдың айты-
рыларын чырыдары болуп. Пар-
лаалга шүгүмчүлөдү чепсезин
ажылап алгаш, идеолоттуг фронтун
бүгү участоктарының—партия
пропагандазынын, политиктиг аги-
тацианың, радионуң, эртемниң, ли-
тератураның, театрың, кинонуң,
музыканың, чогаадыкчы уран-чүүл-
дүң дайынчы аргалыны бедидер-
ниң талазы-биле партия организа-
цияларыга дузалаар—идеолоттуг
сазылар-хамаарылганың бүгү ар-
галарын болгаш четпестерин совет
кижилеринин коммунистг кижизи-
дилгезинин херээңче углаар хүлээл-
гели.

Ажылда сандараашкынын бол-
гаш хожудаашкынын фактыларын,
бюрократтыг хажыдышкынынын
болгаш канцеляржы дендышкыни-
нерин илередириниң база узуткаар-
ынын херээңге ажилчы чоннар-
ның калбак массаларын киришти-
рип турар мыдыг солуннар чет-
пестер-биле демиселге улуг түнөлдөр-
ниң чедип ап турарын амыдырал,
дуржулга көргүзүп турар.

Партия комитеттери солуннарын
ажылын хүн-бүрү углап-шигээр,
парлаалга органнырның шүгүмчү-
лөдиг саналдарын идепкейлиг дет-
кир, база парлаалганын арына-
рындан чоруп турар шүгүмчүлө-
дери херекке албас дээр бичиле-
оралдажышкынынарга удур шиң-
тирлийнбиле демисешишаан, пар-
латынган материалдарын чедирип
дээштиг болуп чоруун чедип алыры-
ның талазы-биле солуннар редак-
цияларыга дузалаар хүлээлгели.

Солуннар арнынга принципиал-
ды шүгүмчүлөдү калбаа-биле не-
передари коммунистг тургузуш-
кунун бүгү участоктарына бистиң
партиявыстың идея талазы-биле
күчүлүг чепсез болуп парлаалганын
ролюн улам-на бедидер.
(«Правданың» апрель 8-те мурну-
ку чүүү).



Саратов. Калбак херегледдиң
үлетпүрү бараанынын бүдү-
дүлгези калбартырынын бол-
гаш оларның шынарын экижи-
дериниң дугайында партиянын
болгаш чазактың доктаалын
күүсетпешаан, «Вышка» ар-
тель кылыглр бүдүрүлгезин
дыка улгартырып турар. Эртен
чылга бодаарга бо чылын 2
миллион рубль хей продукция-
ны кылган турар.

Чурукта: артельдин техник-
тиг хыналда салбырының началь-
ниги А. Т. Барулина (солгай та-
лазында) болгаш хыналда масте-
ри А. П. Протасова оларнын
белең продукцияны көрүп ту-
рарлары.

Чуруу С. Преображенский-
ниң. СЭТА-ның прессклишези.

Бүрүн электрижитинген район

ОДЕССА «Сельэлектрон» об-
ласты конторазынын монтажниктери
Савранский районда эң ыраакы
Державский аттыг колхозтуң элек-
трификациясын доосканнар. Оң-биле
районундүгү колхозтарын бол-
гаш МТС-иниң калбак электрижи-
дигезин доозулан. Мурнуу Буг
демде турар Савранский районнар
аразының колхоз электростанция-
зындан суурларже 400 километр хи-
ре бедик болгаш куду вольтыг
шүгүмнар шөйдүп чоруткулаан.

Колхозтар чиңгиртектин энергияны
боттарынын ажил-агыйында ажил-
дап турарлар. Ворошилов аттыг кө-
дөө ажил-агый артелинде 120 кило-
ватт күчүлүг электро-моторларны
тургускан. Бүгү колхозтарда болгаш
МТС-терде 244 моторлар ажилдап
турар.

(СЭТА).

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ

Көдөө ажил-агый болгаш белеткелдер ажылчынарының болгаш албан-хаакчыларының профэвилелинин сьездизи

Апрель 7-де Москвага көдөө ажил-
агый болгаш белеткелдер ажилчы-
нарының болгаш албан-хаакчыларының
профэвилелинин бирги сьездизи
доозулан.

Профэвилел ТК-зының ажылының
дугайында өтчөт илеткелди ТК-ның
чаргазы эш Егураздов кылган. Көдөө
ажыл-агыйның шинтирлиг көдүр-
үшкунун дугайында партиянын
болгаш чазактың шинтирлерин куу-
седаринге МТС-терин болгаш сов-
хозтарнын коллективтериниң проф-
эвилел организацияларының ролун
ол тодаргай чуугалаан.

Илеткел талазы-биле саналдаргы
чүве чуугалааннар профэвилел ор-
ганизацияларының удуртулгада канце-
ляржы-бюрократсыг стилин шүгүм-
чүлөзүннер.

Сөөлтүг хуралга ВЦСПС-тин секре-
тары Н. В. Попова чүве чуугалаан.

Сьезд профэвилелиниң ТК-зынын
чаа составын, ревизия комиссиязын
болгаш ССРЭ-ниң профэвилелдериниң
XI сьездинге баар төлээктери
сонгааннар.

(СЭТА).

Казакстанда часкы тарылга

АЛМА-АТА. Казакстаннын дөрт
областары—Алма-Атаның, мурнуу
Казакстаннын, Джанбулдун болгаш
Калды-Курганнын колхозтары эрте-
тарыр тараа культураларнын та-
рылганын чорудуп турар. Хөвөниң
массалыг тарылгазы база эгелээр.
Чигир сөккөзүңнүн баштайгы гектар
шыларын тараан. МТС-терин ме-
ханизаторлары болгаш колхозчулар
Май 1-ге алдар кылдыр социалистг
чарышка турушпушаан, орай частың,
сөөк, багай агаар-бойдуштуг бергелерин
ажып эрттип турарлар.

Мурнуу Казакстан областың Апыс-
ский районундүгү Бадаск болгаш Ка-
распанск МТС-терин хову ажилдарын
эки организациялааннар. Апрель 6-да
Апысский район тараа культуралары-
нын тарылгазын дооскан. Тахта-
Аральский болгаш Кызылский рай-
онаар тараа культураларынын
тарылгазынын талазы-биле онаалда-

ны ийи катап ажып күүсеткен. Об-
ласта чазын тарыыр чериниң чар-
тындыан көйүн тараан. Колхозтар
тараа бүдүрерин көүдөдириниң кур-
лавырларын дилеп тыппышаан. Планди
ажып 25 муң гектар ээн курут
сүттат чок черлерин шингээдиң ап
турар.

Талды-Курган областың Джар-
кентск МТС-ти тарылганын трактор
эргетаттарынын ийи элчелиг ажил-
дын органистаан. Бүгү тарааларны
хана караптай арга-биле тараан. Та-
рылганың хуусаазы эртен чылдын
денеинден үш катап кызырылган.

Алма-Ата областың Эмбакиш-Ка-
захск МТС-тин механизаторлары
мал чеми культураларының часкы та-
рылгазыны органистагы киргеннер.
Шилип алган. чыгыс агаарга чылыт-
кан урезиннер-биле тарылганы чору-
дуп турар.

(СЭТА).



Краснодар край. Адлерск
совхозтуң теплица-парк ажил-
агый үш муң ажыг гектар черин
ээлеп турар. Совхозтуң но-
гаажылары Кара далай эри-
ниң курорттарын чаа ногаалар-
биле будун чылдын тургузулда
хандырып турарлар.

Чурукта: ажилчы Н. В. Ча-
банованың (бегинде турар)
совхозтуң теплицында огу-
релтерни чыып ап турары.

Чуруу Е. Шелеповтуу. СЭТА-
ның прессклишези.

Сахалинде туруглар

МУРНУКУ-САХАЛИНСК. Саха-
линның ыяш кезикчилеринин, көмүр
дашчыларынын, балыкчыларынын
болгаш нефтичилериниң дыкка хей
хоорайларында болгаш суурларында
чаа тууглар туттунуп турар. Кол
план өзүзүзү тууг ажилдары об-
ластың 23 чурттакчылыг черлеринде чор-
уп турар.

Шахтерскиде чаа, чагайжыдыр
туттунган бажынарлыг элээн каш
кудучулар тытып келген, ында да-
жыларын дыкка хей өг-бөлөлери
чурттап турар. Колмыскиде, Углегор-
скиде, Корсаковта, Невельскиде, Че-
колта болгаш өске-лаа черлерде чүс-
чүс чурттала болгаш культура-амы-
дырал тууглары туттунган.

Мурнуу-Сахалинскиде кино театр-
ны, партия чырымдышкынынын ба-
жыны, ыяш кезикчилериниң дышта-
нылга бажынын туудуп турар. Хоорай-
ның чөөн талакы кезээңге шии
театры, Советтер бажыны, он-он хей
кыт бажындар туттунган турар.

Эртен чылын Сахалиннин, Куриль
ортулуктарын чурттакчылары ийи
чүс муң ажыг дербелчин метр чурт-
талга шөлүн алганнар. Тууг ажил-
дарынын кемчөөли үзүктөл чок өзүп
турар.

(СЭТА).

1954 ЧЫЛДЫҢ БЕДИК ДҮЖҮДҮ ДЭЭШ

Хову болгаш трактор бригадаларының кады ажылдажылгазын шыны-биле организасптаар

ШЕКПЭЭР. (Телефон-биле). Бары-
ын-Хемчик районда «Кызыл та-
раачы» колхозтуң колхозчулары
часкы тарылганың белеткел ажил-
дары чедишкенин дооскаш, хову-
жөүне ийи хуннүн шеңдел ажил-
дарын чоруткан. Ол хуннерниң дур-
гузунда аттың 15 илирлери-биле
40 ганың шыгын базырган. Аңаа кол-
хозчу кыстар Өшкү-Саар, Дүктүлөй
олар идепкейлиг киришкеннер.

Апрель 8-те Кызыл-Мажалик
МТС-тин механизаторларындан эш-
тер Орус-оол, Динч олар «Нати»
маркалык ийи тракторлар-биле кол-
хозта чедип келгенер. Олар часкы
тарылганы үезинде (чымыч черже
чылчиктежи-биле) 1500 гектарны бедик
шынарлыг алдарын болгаш
кызылтастың га бүрүзүндөн 18 цент-
нер, а өске тараа культураларынын
газындан 16 центнер дүжүтүгү алы-
рын хүлээнип, хову ажылынче апрель
9-та киришкен.

Колхоз апрель 10-дан эгелеп 4
трактор (86 илирлиг) болгаш 15
аът-биле, шупту 100 ажыг илирлер-
биле колхозтуң шөлдөринде ажил-
дап кирипкен, хову турлааның де-
рилге, хандырылганы багай эвес.

Эш Окан-оол трактор бригада-
зының бригадир-биле үргүлчү ха-
рылзаалыг болгаш бодунуң эргезин-
де турар колхозчуларын хову ажи-
лының база трактор бригадазының
ажылыга шың хуваан, оларның бү-
дүрер ажил нормаларын күүседип
турарын хүн-бүрү контрольдап турар.
Тракторларга суг, керосин, үрезин
сөөртүр колхозчуларын күш-ажы-
лын шың организаастаанын-биле тра-
кторларының бедик бүдүрүкчүлүг
ажылдарына шаптыктыг чүүлдер
таварышпаан. Колхозчу активчилер-
ниң болгаш трактористерниң кужун-
ге даанып ажилдарын эш Окан-
оол эки билди.

Трактор бригадазының бригадирин
эш Очур, оон трактористери хову
ажылынын бригадазының кежигү-
нери-биле чангыс эл-сеткилдиг ажил-
дап турар. Бригадаларга күш-ажыл-
ды шың организаастаанынга улуг ду-
заны колхозтуң агроному эш Сидор-
кин чедирип турар.

Бригадаларының бригадирлери,
колхозчулар, трактористер хову
ажылынын бригадазыны трактор
бригаданы тарааның бедик дүжү-
дүгү хандырганындан күш-ажылдын
төлөөри болгаш колхозтуң эконо-
миктиг байлакшылы бедидер деп чу-
вени ханызы-биле билди турарлар.
Ынчангаш чуртка тараа будурул-
гезин улам-на көүдөдир дугайында
партиянын болгаш чазактың шин-
ти-

пирлерин амыдыралга боттандыра
дээш хову болгаш трактор бригадалар
часкы тарылганы белеткелди
эки дооскаш, ам тарылга шөлүнүң
баштайгы шык базырышкынын чору-
дуруп турар.

Бүгү тарылга шөлүн суг-биле хан-
дырар дугайында ол бригадалар кол
кичээңгейин салган. Ол сорулга-биле
бригада Мугур-Тал болгаш Көк-Тал
бугаларынын септелгезин доозуп,
ажылдада кириген. Часкы тарылга
мурнуунуң суггарылганын ажилда-
ры-биле мергезилдиг колхозчуларын
үскен болгаш олар ийи элчег-биле
ажылдаарлар. Тарааның чайгы суг-
гарылгазын үштөн өзөш эвес чору-
дуу. Бо чылдын 40 гектар тарылга
шөлүңге хар хөртүктүзүшкенин, 30
гектар черге кылыны 10—12 санти-
метр дош булуктаашкынын чорут-
кан. Ынчангаш ол бригадалар бо
чылдын сугаттыг тарылга шөлүнүң
гектар бүрүзүндөн 22—24 центнер,
сугат чок черден 16—17 центнер дү-
жүтүгү алыр дээш бүгү күжүн салыр-
лар.

Колхоз бо чазын 200 гектар кур
черин шингээдиң алыры-биле бүгү
белеткелдерин чедишкенин чору-
дуп турар. Часкы тарылганы агро-
техниктиг бедик деңгелде чорудуры
нын бүгү-ле таарышкан. Байдал-
арын хову болгаш трактор бригадалары
ныга колхоз баштар чери тургузуп
берген.

ПАРТИЙНИ АМЫДЫРАЛ

Партия чырыдышыкынын боттуг удуртур

Бистия кадрларының боттолуу чырыдышыкынын боттуг удуртур. Бистия чырыдышыкынын боттолуу чырыдышыкынын боттуг удуртур. Бистия чырыдышыкынын боттолуу чырыдышыкынын боттуг удуртур. Бистия чырыдышыкынын боттолуу чырыдышыкынын боттуг удуртур.

Бистия чырыдышыкынын боттолуу чырыдышыкынын боттуг удуртур. Бистия чырыдышыкынын боттолуу чырыдышыкынын боттуг удуртур. Бистия чырыдышыкынын боттолуу чырыдышыкынын боттуг удуртур. Бистия чырыдышыкынын боттолуу чырыдышыкынын боттуг удуртур.

Бистия чырыдышыкынын боттолуу чырыдышыкынын боттуг удуртур. Бистия чырыдышыкынын боттолуу чырыдышыкынын боттуг удуртур. Бистия чырыдышыкынын боттолуу чырыдышыкынын боттуг удуртур. Бистия чырыдышыкынын боттолуу чырыдышыкынын боттуг удуртур.

Мал ажылын көдүрлүүшкүнчө

Чаш малды менди доруктуруп турар

Чөөн-Хемчик районун колхозтарынын инициативасы менен апрельдин 5-кө чөдүр төрөөн 4575 баш малдын 4601 чаш төлү менди доруктуруп турар.

Ш. КУУЛАР.

Малды таарымчалыг байдалда тургускан

Өвүр районунун «Торгалыг» колхоз малды кыштың берге байдалынан менди чыл ажырып турар. Ам үлө колхозтун малынын инициативасы менен колхозтун чөлбөсүндө малды таарымчалык байдалда тургускан.

В. ТҮМЕТЕВ.

Эки шынарлыг кабаалар негетинип турар

Току районунун «Совет Тыва» көдээ ажыл-агый артелинин даргазы эш Базыр, партия эте организациясынын секретары болгаш ферма эргелекчиси эш Эригилге малга чыгыч, чырык, агаарыг дегем кабаалар турарынын чыгыш салбын турарлар.

В. ТҮМЕТЕВ.

Эки шынарлыг кабаалар негетинип турар

Току районунун «Совет Тыва» көдээ ажыл-агый артелинин даргазы эш Базыр, партия эте организациясынын секретары болгаш ферма эргелекчиси эш Эригилге малга чыгыч, чырык, агаарыг дегем кабаалар турарынын чыгыш салбын турарлар.

В. ТҮМЕТЕВ.

Эки шынарлыг кабаалар негетинип турар

Току районунун «Совет Тыва» көдээ ажыл-агый артелинин даргазы эш Базыр, партия эте организациясынын секретары болгаш ферма эргелекчиси эш Эригилге малга чыгыч, чырык, агаарыг дегем кабаалар турарынын чыгыш салбын турарлар.

В. ТҮМЕТЕВ.

Эки шынарлыг кабаалар негетинип турар

Току районунун «Совет Тыва» көдээ ажыл-агый артелинин даргазы эш Базыр, партия эте организациясынын секретары болгаш ферма эргелекчиси эш Эригилге малга чыгыч, чырык, агаарыг дегем кабаалар турарынын чыгыш салбын турарлар.

В. ТҮМЕТЕВ.

Эки шынарлыг кабаалар негетинип турар

Току районунун «Совет Тыва» көдээ ажыл-агый артелинин даргазы эш Базыр, партия эте организациясынын секретары болгаш ферма эргелекчиси эш Эригилге малга чыгыч, чырык, агаарыг дегем кабаалар турарынын чыгыш салбын турарлар.

В. ТҮМЕТЕВ.

Совет-венгр садыг харылзааларына холбаштыр

ССРЭ-нин Дащтыкы садыг министрствозу биле венгр «садыг» төлөөрлеринин арасына чугалажышыкынаар Москвага болуп эрткен. 1954 чылда ССРЭ биле Венгр Улус Республикасынын арасына барааннарны бот-боттарына дужажырыны ду-гайында протоколга апрель 7-де ат салдынып, ук чугалажышыкынаар чедишикниги доозулган.

1954 чылда бот-боттарына барааннар дужажырыны 1953 чылдын дужажылыгаларына удур-даа, үр хуусаалыг садыг дугуржулганы-биле көрдүнгөн дужажылыгаларга удур-даа улам көүдүздү.

Совет Эвилели Венгрияга хөвөөни, коксту, демир руданы, ферросплавтарны, ыяш материалдарны, удобрениелерни, үлетпүр дериглерин, көдээ ажыл-агый машиналарын, автомобильдерин, шарикопедшыктерин болгаш Венгриянын улус ажыл-агыйына эргежок чугула өске-даа барааннарны дужаап кириет.

РАЙОН СОЛУННАРЫНЫН АРЫННАРЫНДАН

Көдээ ажыл-агыйның айтырыгынын ханы болгаш үргүлчү чырыдар

СЭКП Төп Комитетинин сентябрь Пленуму амгы байдалдарга эң чугула сорулганы — социалистик индустрияны күчүлүг өзүлдешини суурунга үндүлүшү, бистия чурттуг чононуң үлөс хергелешини барааннарныг өзүп турар хергелештерин чорукчу ийи — чылдарда четгир кылдыр база чик болгаш аш-чөм үлетпүрүн чиг-эт-биле хандырап деп бугу улустун сорулганын көрдүрүп үндүргөн.

Чуртка тараа бүдүренин улам ыяй көдүренин дугайында база чур болгаш куруккан черлери шик-гээдил алыр дугайында СЭКП ТК-нын февраль-март Пленумунун доктаалында социалистик көдээ ажыл-агыйның эң чугула участогу — тараа ажыл-агыйның тиригелини чедиш аларынын сорулгалары тодаратынган. Партия организациаларына, парлагга ажылдакчыларынга партияның хүлээп алган шийттирлени тайлыбырларында, көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилерин оларны чедишикниги боттандырынынче мобилизациялардан артык чугула сорулга чок.

Район парлагзының хүлээлге эң-көдөө социалистик чарыштың чоруп турарын үргүлчү ханы болгаш мергезилдик көргүзери, көдээ ажыл-агый дугайында партия болгаш чазактын доктаалдарын амилдреге боттандырынынче массаларныг политицик болгаш бүдүрүлгө талазы-биле идеякенин көдүрери болур.

«Колхозчу» (партияның Каа-Хем райкомунун болгаш райсоветтин органы) солунда «Большевик» колхозтун кежигүннери суг-бараанын фермада малдын ажалгалынын эки организацианын Ю. Писарев бижээ. Мында малды кайжа-биле бүрүн хандырган, мал чегин фермаге өй-шаады сөөртүп өкөп, оң чарылганын планга дүшүрт чарылган турар. Хой мал фермазында (эргелекчиси Седен Долума) хой малдын күжү ортумактан өрү, мал өлүр таварыгалар чок болуп турар. Ол-ла номерде «Тилелге» колхозтун часы тарылгага белеткени — урдунган үренин арылатынган болгаш тарыры шынарныг четкенин корреспонденцияда бижи турар. Мал фермаларынын ажылдакчылары Адамстай, Чедер-оол, П. Кузнецов олар кижи бүрүл-ле 20 тонна өдөкти даяжы белеткеп алганынар.

«Октябрь 30 чыл ою» колхозтун малчыныры көдээ ажыл-агыйның ажылдакчыларынын Бүгүөн-лел чөүлөл хуралынын кыгырыгына харын кылдыр малдын баш санын өстүренин болгаш оң про-дуктулчу чоруун бедилеринин планын аяр болгаш колдур күүселиринге бедиткен хүлээлгелерин алганынар — деп Е. Соболева бижээ. «Колхозтун орундалыг алдыры» деп чүлдө «Ленинчи орук» колхозтун куш фермазында амгы үлөс 350 дагаалар, настар санатын турарын эш Борисенко бижээ.

«Ленинчи орук» (партияның Чөөн-Хемчик районунун болгаш райсоветтин органы) солунун мурунку чүлүн мал ажылын сайырадырынын айтырыгына хамаарыштыр бижээ. Бинда «Коммунизмче орук» колхозта партия организациаы мал ажылынын айтырыгынын хуралдарга үргүлчү чугалажып, малдын баш санын өстүренин, оон бедик саалдын алды демиселче колхозчуларны мобилизацияларын чугулап турар. «Чугула сорулганын дащ-каар» деп чүлдө Сталин аттыг колхозта мал кыштагылашыкын четпес организациатынган чилин-биле шүгүмчүлөп, «колхозтун ажыл-агый амдыралыне партия организациаы кошкан саялдарны көргүзүп турар» — деп корреспонденцияда бижи турар.

«Агротехникти өөредилгени» шынарлыг бедилер» деп эгели мурунку чүлдө «Сталинчи» (партияның Бий-Хем районунун болгаш райсоветтин органы) солун парлан. «Искра» болгаш «Кызыл тараачын» колхозтарда кичээлдерге дынакчы

ниелерни, үлетпүр дериглерин, көдээ ажыл-агый машиналарын, автомобильдерин, шарикопедшыктерин болгаш Венгриянын улус ажыл-агыйына эргежок чугула өске-даа барааннарны дужаап кириет.

Венгрия Совет Эвилелине далай болгаш хем судноларын, көдүрүлгө-транспорт дериглерин, үлетпүр дериглерин, согар хаванарны база пестерин болгаш улус хергелешин өске-даа чамдык барааннарны дужаап кириет.

Протоколга: совет таладан — ССРЭ-нин Дащтыкы садыг министр И. Г. Кабанов, венгр таладан — Иштики болгаш дащтыкы салымнын министр И. Богнар ат салган.

«Совет Тыва» беш чылы» Ворошиллов аттыг колхозтарга политшколаларын болгаш бөлүмненин хажыдышыкы-биле четпел тургускан. Дынакчыларын билин барымдалавайын, оларны дайылаашкын-биле өөредилгеже «хаара туткан». Иыдыг хажыдышыкынаар чүлө көдээ черлерде эвес, район төвүндө база бар. Чижээлээр, районун саң кылдында партия төгүзүнүң допчу курсун өөренир бөлүм бар. Даныз эгуаар ында 16 дынакчылар кирип турар. Ол бөлүмгө 5 бажык эки калайларын база кирген, оларнын кичээлге үргүлчү кээп шыдаар, шыдавын өөренип көрбөзүн-биле олар кичээлдерге келбей турарлар. Райпола партия төгүзүнүң допчу курсун өөренир бөлүм (пропагандист эш Кончаров) база шак ыдыг байдалда турар.

Кичээл болур хүннери барымдалавады, ол хүннерде хурал чыыр, азы көдөз пропагандалытын кичээл эрттир хүннерде район төвүнчө кыйгырт чоруктар база бар. Чижээлээр, «Совет Тываның беш чылы» колхозта партия төгүзүнүң допчу курсун өөренир бөлүмүнчү пропагандалы эш Папыны район төвүнчө кыйгырттын турганы-биле кичээлдер көрт улаа үздүгөн.

СЭКП райкомунун бюрозуну пропагандист кадрларын шийлп алдыр ажалдагы талазы-биле четпестерни

базы болдурган. «Тилелге» колхозта пропагандалы эш Бадакай болгаш Ворошиллов аттыг колхозта пропагандалы эш Степанов олар политикти белеткеленин-даа, пропаганда ажылынын дуржулганын-даа четпез-биле бергедешкиннерге таваржып турарлар. Оларнын беседалары дынакчыларга чедигир эвес бооп турар, чүгө дээр, олар белеткеленин четпез-биле кичээлдерин дептерлер номчулганы-биле чорудуп турарлар.

Марксисчи-ленинчи теорияны бот-кичээл-биле өөренир ажалдагы партия райкомуну база четпес удуртуп турар. Бот-кичээл-биле өөренир дээш 15 кижи онаалга алганынар. Оларга дузалаар консультациялар болгаш лекциялар база болбайн турар. Контрольду кошкак тургустунганы-биле бот-кичээл-биле өөренир турарларын ажылдап турары база биддинмес.

Партия чырыдышыкынын системанында өөредилге инициатива-биле районда дыка сула чоруп турар. Чамдык удуртуктуг ажылдакчылар боттарынын политиктиги билин бедитпейн турары-биле олар боттарына онаашкан ажылын база долу күш-биле кылып шыдавайн турарлар. Чижээлээр, район прокурору эш Самбуу биле улус судунун шийткени эш Дукур-оол олар чурум чок чүлдери көргүзүп, совет хоолуну сагыр, кем-бурлуут чоруктар-биле демисежир ажалды ыракта четпес чорудуп турарлар. Оон ыяй «Большевик» колхозтун даргазынын оралакчы эш Агурсов дээш эртемниг специалист-даа болза, политиктиги билинын денелин чанызы-биле организациаы ажылды практикасын билбес бооп турар. Ол ышкаш «Тилелге» колхозтун даргазы эш Вауу бодуну билин бедитпейн турары-биле ажылын барык ууп шыдавайн турар. Иыдыг чижектерин хөйүн көргүзүп болур.

Барын-Хемчик районда партия өөредилгенинде четпестерни шийттирли-биле чаладыр хемчеглерин доп-дораан ап чорудар партия райкомунун мурунуга шүүт тургустунган. Партия өөредилгени — кандыг бир кампания хевирлпг ажыл эвес, ычангаш ону удуртуру — партия организациаынын доктаамал кичээлгейин негеп турар.

С. АЛЕЕТ, (Шыныг) бодуну корреспондентизи).

Тудуг бригадазында партия бөлүү

Улук-Хем районун Ленин аттыг колхозтун тудуг бригадазынын партия бөлүү (организациаы эш Чысырма) тудугчулар ортузунга социалистик чарыштын бот-хүлээлгелерин организастап турар.

Бригада тудуг ыяжин белеткээрин темпизин дүргөлткөн. Тудугчулар ам 900 тудуктарны машина орунда белеткээн. Хову бригадазында бир складты тудуп берген, бир

кудукту каскаш, ажылалда кириген. Партбөлүк организациаы эш Чысырма боду бызаачылар бөлүнүп баптал турар. Бинда 8 кижи бар. Олар бо чылдын эгезинден бээр чуртталганын 4 бажынынын тудуун доозуп, ажылалда кириген.

Тудугчулар ортузунга солун номчулгалары, беседалар доктаамал организастатынып келген. Колхозтун

партия организациаы партбөлүктүн ажылынын дугайында оң организациаынын информациясын ал, бригадала куш-ажылды чурумун сагыры дээш демисежирин оон негеп турган. Негелде бүрүчү моон согар-даа үлөргалиг күүседири партбөлүктүн организациаы эш Чысырма оралдажып турар.

Х. СЕМИС-ООЛ.

Х. СЕМИС-ООЛ.

продуктуду куду денелде турбушунга Район 1953 чылда мал өстүренин күрүнө планын күүсетпэн, ылангыч шээр мал 97,6 хуу, мыйсыг бода мал чүлө 95 хуу четкен. Колхозтарда хову ажылдарын МТС колдуунда бүрүн хандырып турар болза-даа, оларнын шынары чавыс, ылангыч эрткен чылын колхозтарнын хөйү-лө чөгөнчиг куду дүжүттү алганынар.

Мурунда чылдарда Бай-Хаак МТС районун шүүтү колхозтарынын ажылын харылап турган болза, а бо чылын Балгазында чаа МТС организациатынын Жданов аттыг база «Революцияны чалбыгы» колхозтарынын ажылын ол МТС харылаар алганынар. Бай-Хаак МТС ам чүлө «М» колхозту харылаар. Ажылы ыракта чингэн кирезинде-ле мурункузуанда экижээ чавартылар МТС-те көзүлбөй турар.

Март 27-ге чедир МТС бо чылдын керезин чангыс-ла колхоз-биле чаргыл турган. Областык чамдык район-ириде часы хову ажылдары эгелдей берген, а Тащтыкын колхозтарында белеткеп безин доозулбас чорук МТС-те керек кырында байдалды тодаргай херечилеп турар.

Райондук колхозтары удобрениге өдөк төгеринин планы чүлө 50,2 хуу, хүлдү—20,1 хуу, хар шырындарын—66,5 хуу, шөл булуктадырын—36,5 хуу күүсеткен. Чамдык колхозтарда үренин ам-даа четпес, септегелер багай боттанып турар. Ол ышкаш тудуг ажылы дыка хожудап турар.

Колхоз бүдүрүлгенин бүгү адырларынын моон ыяйгы шыныгы көдүрүлүшүнү хамкыткы мурунда машина-трактор станциясынын ажылында хамааржыр болганда МТС-тин ажылын партияның амгы негеделин дешилгелер чедир бедилери СЭКП Танды райкомунун, район Советтин күүсеткен комитетинин саггарлатынмас сорулганы болур.

В. БАИР.

БАЙ-ХААК МТС-ТИН АЖЫЛЫНДА ЧЕТПЕСТЕРНИН УЗУТКААР

Машина-трактор станциясы болза, колхоз тургузууну индустриалдык материал-техниктиг сууру, колхоз бүдүрүлгенин хөжүлдешинге амгы үлө шийттирлпг күш болур. СЭКП Төп Комитетинин сентябрь Пленумунун шийттирленин Бай-Хаактын машина-трактор станциясы (директору эш И. Черно, партгор-ганизациа секретары эш Д. Андреев) дыка четпес боттандырып турар. МТС-тин машина паркызы улам калбарып, механизатор кадрлары өзүп турар болза-даа, партиянын болгаш чазактын улуг дузаламчызын чеп ажыдап шыдавайн турар.

Септелгенин шынары дээш демисежир

1953 чылда МТС-тин тракторлар болгаш көдээ ажыл-агый машиналарынын септелгени багай болган, үрелин турганынын уланында тракторларнын 53 хуузу ажылалда кирбей хей туруп эрткен. МТС-тин удуртукчулары чогуур түнелди кылбаан. Шийтирлпг хемчеглери дай албас болза, МТС бо чылын соң-даа дора байдалга таваржы болурун фактылар көргүзүп турар.

МТС эрткен чылдын IV кварталында септелге графини үскөн, а бо чылдын январьда дөрт тракторларнын чедир септевенин. Февраль-март айларнын графини база-ла шак ычар үзүктелешинин уламчалып келгенинде апрель 1-де МТС тракторлар септеенин чүлө 85 хуу күүсеткен, сепка, трактор анданыннырында өске, көдээ ажыл-агый машиналары база чедир септевенин. Кызылдан септелге заводунда шад-да-ла кылдырып кааны 4 моторларын бекия мынчага ап чалаан.

Күш-ажылды шы организастаар Графини күүсетпейн, септелгени темпиз оошум, шынары чавыс болуп турарынын кол чылдагыны болза, күш-ажылды багай ор-

ганизастаанында болгаш удуртудганы кошканда болуп турар. Моон уламында дыка хөй ажыл хүннери халас эрттип, онче эвес каражалар таваржып турар.

Бо чылдын февраль 6-да элвэн хөй механизаторлар онаалда бербенинде курут хүннэн, а чамдык тарынагы шынар чок кезектер бергенден бир эптелгени (моторун) ийи катап кылган, ол ышкаш № 41 тракторга улуг четпестер илерзэн. Бир трактордан эскизине кезектерини солугурун бурду чоруктуг уламын-дан № 30 тракторун сандан үгенин анаа бир айтырыг кылдыр көрүп болбас.

Септелге мастерскаянын эргелекчиси Лушинковтун, нормачы Лобановтун харысалга чогундан чүвени катип кылдыр, ажыл төдөсирин шын эвес тургузар чорук дыка хөй. Манча МТС-тин кол инженери механик эш Н. Шубин база хамааржыр. Чангыс чижекке ажыл бүдүргендерди Ураковка—48, Закурдаевка—11, Немковка—5 рубль төлөз; 6 күн ажылдаваан Сидоровагы табельге «ажылдаан» деп бижээ; үүрмек кезектер аштакчыны Крайнова шөлөгө турунда, оң орнуна өске кижи кирбээнинде ол чугула ажыл кезек үлө шүүт соксаан турган. Механизаторларнын ажылдан иыдыг чижектерин хөйүн көргүзүп болур.

Кадрлар-биле ажылды экижидер Механизаторларны белеткери болгаш оларны ажыла мергезилери МТС-тин бүгү ажылына холбашкан кол айтырып болур. Улуг орайтаашкынын эгелзэн курстарнын шынары багай, дынакчыларнын билиг шийтээдил алганы чавыс, чүлө техниканы чүгүртү эрткеш, агрономия чижектиг ыявыла неге-

Арга-ыяш—күрүнениң байлаа

Арга-ыяш болза, күрүнениң өнчүзү болур болгаш шынгы камгалагынаш турар. Арга-ыяштын кол үнелег чүүлү тудутта болгаш чазанылга херектеринде болур. Ыштан 20 муң ажыг язы-бүрү чүүлдерин аш турар. Ыяш солутунмас тудуг материалы болур. Ыштан пластмассты, спиртни, чигрини, глинеринни, лакты, скипидарны болгаш өске-даа хэй чүүлдерни кылып аш турар.

Арга-ыяш болза, санитар-гигиена талазы-биле база улуг уjur-дузалыг. Арга-ыяш—ногаан алдын, бой-дустук каасталганы. Ол хагың күжүң кошкарар, агаарны арыг болдурар, куттулчак элзизинерниң шимчээшкенин доктаадыр.

Чуртта улуг тудугларның хөгжүлдези-биле калды ыяшты херектээри улагдаш турар, а ыңчангаш ыяшты улам-на план эсугаар болгаш чидирит чокка ажыглар чугула. Ыяштың чидиритиг чоруу колдуунда өртөн болуп турары бисте ам-даа бар. От айылы хэй ыяшты чок кылып болур, ыңчангаш арга-ыяштың өртөн чоруунга удур шиптирлиг демиселди чорудары эргежок чугула.

Арга-ыяш өртүнүң кол буруулуу колдуунда кижиди болур. Арга-ыяш аразына өшпээ одагың хевээр артырар, кывыскаң оттуг-ыяшты, өшпээ оттуг папиросту кайы-хамаан чок октаар чорук, аткан боо холазыңың таагы, тракторларның болгаш машиналарның багы газогенераторлары арга-ыяш өртүнүң тыптырынга чылдагаан болур.

Өрт болганындан черниң кыры нинир болгаш хөрүнүнүң чемишти чүүлери өртөнгөш, үнүштүг шынары оскундарар, суг сикмес болгаш агаар эртпес кылдыр хөрүнүң кадыглары бээр.

Арга-ыяштың өртү арыгта суурларны, складтарны чок кылар, аңмыр тывыжыңга хораны чедирер—куштар болгаш аңнар отка өртөнри. Арга-ыяштың өртү тудутта болгаш чазанылгага херектээр ыяштын шы-
П. ШПОРУНЕНКО.

нарын кудуладыр, ыяшка хоралыг амытанның көүдөп өзөринге, яны-бүрү чекпелериң, мөөгүлериниң тыптып үнериге таарымчалыг байдалды тургузар. Ооң соонда ол хоралыг амытанның болгаш багай үнүштер сулараан ыяштарны үлгээр апаар. Мынчангаш өрт болза, арга-ыяштың суг камгалакчы, суг таарыштыркы, хөрүн камгалакчы болгаш санитар-гигиеналыг уjur-дузалыг кудуладыр. Харын мырыңай эң үнелит чүүл—кижиниң амыдыралыңга өрт база айыдыды.

Партия болгаш чазак ыяш ажилыңың хөгжүлдесиниң, ылаңгыя арга-ыяшты өртөн камгалаарыңа дугайында улуг сагыш салып турар. Арга-ыяш камгалагыңа дузалаары-биле хайгааракчы самолеттарны тускайлаан, олар арга-ыяштың өрттерин чогуур өйдүде илередиң, ооң дугайың ыяш камгалагыңың черлеринге тукчугаш демдектер октап медээлээр болгаш өрттү жүрүрнине дузалап турар.

Амгы үеде арга-ыяш камгалагыңың ажилдакчыларыңың мурунда өртке удур белеткелдиң улуг ажилдары салдынып турар.

Хамааттылар, өрттен арга-ыяшты камгалаар! Күрүнениң арга-ыяш камгалагыңа дузалап, боттарыңар хынамчалык болуп, өрт кывыскаңыңың буруулуларын илередиң тызыңар.

Бир эвес өрттү көрүп кааш, ону өжүрүп күш чептес хире болуңарза, доп-дораан арга-ыяш камгалагыңың черинге азы көдээ Советке дынадыңар. Бир эвес силер самолёттун октааны тучкучагы тып алзыңарза арга-ыяш камгалагыңың черинге болгаш көдээ Советке дораан дамчыдып берирек.

Арга-ыяш—бүгү улустун байлаа, социалистиң өңчү болуп болгаш ону камгалаарың ССРЭ-ниң хамааты бүрүзүңүң ыдыктыг хүлээлгези болуп деп чүвени утпаңар.

П. ШПОРУНЕНКО.



Коммунистг партия болгаш Совет чазак Кызыл хоорайның чаагайжылдыгыга чылдың-на чар. Хоорай ногаанчылдыгыңа чылдың Ленин, Кочетов болгаш ыяштарны болгаш 42.000 дөс Чурукта: Октябрь кудумчузу
Совет чазак Кызыл хоорайның хэй хөрөнгини үндүрүп берип турар. 286000 рубльди төзөвилээн. Бо Найрал кудумчуларыңа 17.700 аканың олурткан турар. Ила азы олуртпазы. Чуруу С. Феоктистовту.

Эки ажилдыг столовая

Горнонун № 4 столоваязы (директору эш Глызин) Кызыл хоорайның чурттакчы чонунга мактатырып турар. Хереклекчилериниң шипит чеме-ириңге чыскаап бижээн чем аттары яны-бүрү, ону хүн саңында чаартып, келгеннериң чагың эсугаар база белеткеп турар.

Столовая март айның бүдүрүлгө планын 132 хуу күсөткөн. Чонун өзүп турар хүн-бүрү негелдеринге үйдөжилгеш, коллектив болунун ажилы моон сонгаар улам экиждер хемчеглерни аш турар.

Ажылгыңың шагы орай кежээ доостуруу столовазың ажилдакчылары директорунун кабинетинде хүбүрү сүмөлөжүлгени кылып, чеме-инчикчилерниң негелдерин өөренип, дараазыңың хүнүде белеткээр

Хүндүлел болгаш көргүзүг самбыраларын тургузар

Улуг-Хем районда Мичурин аты көдээ ажил-агыг артелиңиң баштаар чери болгаш партия эге организациязы 1952 чылда колхозтун хүндүлел болгаш көргүзүг самбыраларын дерип тургускаш, колхозчу муракчыларны кширип,

чүүлдерин дугуржуп ап турар. Санал бижир дептерге лопар Полина Дюкареваның, чем дажыкчы Аня Белоусованың, сава арыгакчы Мария Лыкованың болгаш өске-даа эштериниң ак-сеткилди күш-ажылын чемеинчиктер чагың эвес удаа мактап демдеглээн.

Столовада күш-ажылдыг чуруму эки организациязыңан. Чемеинге залы шеверинг, көрүштүг деритинг. Коллектив чүлгө столовага келгеннерни ээлдек хандырып турар эвес, оон бажынчырыңче чем ап турарлар база культураг бараан болуп турар. ыңдыг чемеинчиктер хүн-бүрү 25—30 өг-өлгө чедип, аларга чеминг өртөөн 10 хуу чингелдеп берип турар.

А. ВЛАДИМИРОВ.

Чонун негелдесин хандыраар

Улуг-Хем районунуң Жданов аты көдээ ажил-агыг артелиңиң малчынарының ортузунда партия-жи агитация-массалыг ажилдыг багай тургустунганындан колхозтун мал ажилында улуг чептестер бары көдээ бижикти бижээн. «Шың» солун редакциязы ол дугайың СЭКП Улуг-Хем райкомунга медээлээн.

Колхозта партия эге организациязы, оң секретары эш Шаяна мал-

Ол школаже кичээнгей салыр

Совет школаның мурунда салдыган амгы бедик сорулгалар болза, школаның өөредилге-кижизидилгеге ажилдарың чедиишкиниң шиптирлеп, чащ салгакчыларны кижизидип өөредириниң хүндүлүг болгаш чаагай хөрэн ботандыраар харымсалгалыг ажилдары башкылардан шынгың негеп турар. Уругларны өөредириниң болгаш кижизидириниң талазы-биле бедик негелдени ВЛКСМ XII съездиниң шиптирлеринде тодаргай айткан.

Ол чугула сорулгаларны ботандыраар талазы-биле бүгү болдунар аргалар, күштер Улуг-Хем районуң Чаатыда чеди чыл школазыңың башкылар коллективинде бар. Ындыг болза-даа, школаның башкылар коллектив оларны четче ажыглаагың, дем-каттыжымышкың күжениши-кинини үндүрбей турары-биле уругларны өөредилге-кижизидилгезинде улуг чептестер барың демдеглэе чогуур.

Школада өөредилге-кижизидилгеге ажилдыг шынары улам-на дорайтат, чартык чылдың өөредилге түнелениде 219 өөренкичиден 28 өөренкич багай демдектердиң, а үшкү улдуңда 213 өөренкичтен 34 өөренкич багай демдектерлиг болган. Школада 80 пионерлерден 16 пионер багай өөрөнгөнөр.

Тус-тус класстарың удуртукчу башкылары өөредилге-кижизидилгеге ажилдыг шынары улам-на дорайтат, чартык чылдың өөредилге түнелениде 219 өөренкичиден 28 өөренкич багай демдектердиң, а үшкү улдуңда 213 өөренкичтен 34 өөренкич багай демдектерлиг болган. Школада 80 пионерлерден 16 пионер багай өөрөнгөнөр.

Тус-тус класстарың удуртукчу башкылары өөредилге-кижизидилгеге ажилдыг шынары улам-на дорайтат, чартык чылдың өөредилге түнелениде 219 өөренкичиден 28 өөренкич багай демдектердиң, а үшкү улдуңда 213 өөренкичтен 34 өөренкич багай демдектерлиг болган. Школада 80 пионерлерден 16 пионер багай өөрөнгөнөр.

П. СЕРГЕЕВ.

улдуңда өөредилге түнелениден көзүлгөн. Школада өөредилге-кижизидилгеге ажилдыг чедиишкиниң болурунга чугула чүүл болза, өөренкичтерден быжыг сагылга-чуруму негээри, ол дээш башкылар хэй-ининиң организациязы-биле болгаш төрелдер-биле быжыг харылзааны тудары, уруглар ортузуңа пионер организациязыңың ажилың күштелдери, яны-бүрү бөлүмүнериң ажилың экижидип, организастыг удуртулганы хандыраары болур. Бо негелделер школаның ажилында эле тургустунмайып турар. V—VI класстарың чамдык өөренкиччилеринде өөредилге хүнерин үзүп, чүлгө класс кичээлери эрттиреринге өйлөжил, бот-кичээлдер кылас чоруктар көүдөп турар. Өөредилгези ара каапкаш, школадан анаа-ла үнүп чоруу баар чоруктар бестен бар. Пионер организациязы чүлгө планнар кылар, хемчеглер айтып бижирибиле кызыгаарлатынгаш, пионерлерниң бедик өөредилгезин, оларның бүгү тала-биле үлгерлини, быжыг сагылга-чурумунуң чеди ап шыда-вайып турар.

Ада-иелерниң ортузуңа тайылбыр-массалыг ажиллар болгаш илеткел, беседа, лекция пропагандазы чорувайн турар. Школаның дирекциязы (директору Д. Монгуш) башкылар коллективинден негелдени кошкаткан. Класс удуртукчуларың ажилың хынаар, оларның дуржулганыңың солуктурар хемчеглер чептес чорутуңуп турар. Башкылар чөүлелиңге чугула хемчеглер чугалажып турза-даа, оон күсүлдези дээш демисел чок. Школа чаа өөредилге чылгыңа чептес белеткенип турар.

Районуң улус өөредилге килдизи, ВЛКСМ райкому Чаатының чеди чыл школазыңың ажилың экиждеринче практиктиң дузаламчыларың чедирбей турар. Өөредилге эгезинде бээр районуң чагың-даа төлөлекчи кээп көрбөзүң.

П. СЕРГЕЕВ.

РАЙОНУН ОЧЕТТУГ ХУРАЛЫ

Бай-Тайга райононун отчёттуг хуралыңа райпо даргазы эш Наксылдың илеткелин дыңнап чугалаашкан. 1953 чылдың дуржуунда районуң оштар чери хуучуларның участок хуралдарың 13 катап, хуучулар төлөлекчилериниң хуралдарың 4 катап, садыг ажилдакчыларың поликтиң билиң бедилериң чыл планың 117,9 хуу, дүк, саржа садып аларың планыңың 120—160 хуу чедир, тоорук садып аларың 14 катап ажыр күсүктөлгөн. Бо талазы-биле Бай-Тал магазин (эргелекчи эш Доржу), Шуй магазин (эргелекчи эш Очур), Тээли школазында магазин (эргелекчи эш Сюрюн), шко-

ла столовазы (эргелекчи Хөвек) олар чедиишкиниң ажилдаан. Моон-биле калды улуг чептестер барын хурал шынгың айткан, ылаңгыя садыг ажилдакчыларың ортузуңа политкижизидилгелиг ажилдары кошкак чорутканындан база шенеле болгаш анаа-даа ревизия ажилдарың өй-шаанда кылбайн турганында 17 кизи чүс муң ажыр рубльиң сачмалдаларың болганы илерээ. Илеткелдиң талазы-биле санал бергеннер районуң чептестерин шынгың шүгүмчүлээң.

Ажылчы чонун өзүп турар негелде, херектестериниң районуң баштаар чери өөрөңп көрбөй, садыг ажилдакчыларын культуруг аажы-чаңга, совет садыгың чурумунга өөртпей, чамдык үелерде магазинниң ийи—үш хонукта улаштыр ажитпайн турары, магазиннерниң ишти хирлиг, садыгың барааныны тоозун тудуң чий берген турарың база өске-даа чептестерни хуучулар төлөлекчилери боттуг фактылар-биле илереткен.
М. ЧАМЫЯН.

БОЙДУС-ЭРТЕМ ТЕМАЛАРЫНГА

Уйгу болгаш дүш

Хэй муң чылдарың дуржуунда кизи уйгунуң нарын проблемазың дилеп тыварың оралдажып келген. Даштык чурттарны эртемденери уйгуну тайылбырлаар дугайында эң яны-бүрү хэй теорияларны сүмөлөп турганнар, ыңчалза-даа оларның кайызы-даа уйгу болгаш дүш деп чүл деп айтырыга таарымчалыг шың харымы берип шыдавааның. Чүлгө орустун улуг физиолог И. П. Павлов нервиниң дээди ажил-чорудулганың дугайында кайгамчыктыг өөрединиң үндениңне ол нарын проблеманы гениалдыг шиптирлээн. Уйгу болгаш дүш дугайында ооң сүмөлзени бойдустун эртемниң тайылбырлаашкыны яны-бүрү идеалисти, шажын чүдүлгелиг болгаш даал боаар тавылбырлаашкынарга өлүмүг согуушкуну таварыштырганы. Теория биле практиканың чагыс-ай чоруунуң, физиология-биле медицинаның эмилетиниң бузуурдиг принципин эсугаар И. П. Павлов кижиниң калдыкынын быжыглаарыңа уйгунуң чугула ролон бүгү тала-биле чырыткан, уйгуну медицинага ажитлаарың болгаш яны-бүрү аарыларны эмнээрине уйгуну ажитлап болурунун агазың ханы эртемниң эсу-биле үндөйлээн.

—үш дүн-хүнүң иштиңе дириг амытанның уйгузун шүшт үер болза, оларның төп нерви системазыңың ажил-чорудулганы күштүг үелер. Бо бүгү болза, уйгу—организмиң амыдыралыңга болгаш калдыкчылыңга эргежок чугула боду ала-чаагаар бүткен, физиологтуг байдал болурунун херечизи болур.

Удуй берген күжиде чүү болуп турарың үергү үезинде организмиң амыдыралчы ажил-чорудулганы элзэн өскерли бээр. Чүрек оожум, кошкак согар, ол согарда улуг үзүктелишиңнерлиг болур, хан базышкыны кудулар, ханың атыгышкыны, ылаңгыя мээ, баар, бүүректөр дээр шыкшаң ооза амыдыралчы чугула организм оожумнаар. Кештиң дамырлары алгы бээр, оларже хан кутулар, мага-боттун температураны нитизи-биле кудулай бээр болза-даа, кеш дыка чылый бээр. Тыныш эзэжеп, ханылап, ден болу бээр. Бүүректериң, ылычрга бестерниң ажил-чорудулганы кошкай бээр, ооң түнелениде эки уйгуну соонда эртен думчуктан суг төктүр чорук чидип, аас иштиңе кургай бээр, характерны ылычрга карттары элзэн курга апаар. Уйгу үезинде, чамдыктарыңдан аңгыда, мага-боттун бүгү эъттери кошкай бээр. Уйгу үезинде организмге болуп турар бо бүгү өскерилгелер нерви системазыңа, баштайгы элзегде ооң дээди кээзе мээниң улуг тургузуучу процесстерин (чорудулгаларың) болдуруп турар.

Кизи удувайн турган болгаш удуп турган үелеринде, долгандыр турар чүүлдерге кижиниң хамаарылгазы, оон көөрү, черле ол кижиниң инини байдалы дыка ыңгалды болур.

Удувайн турар кизи бодун дол-

гандыр турар чүүлдерни кончуг оварымчалыг хынамчалыг көөр. Ол кизи идеякейлиг болгаш шимченгир болур. Удаан кижиге байдал өске ярымды болуп турар. Долгандыр турар чүүлдериниң аңчыгынышкыны хөдөшкенин ооң меделеринге чептес, ол кизи долгандыр чүүлдерден калдык-даа хамаарылга чок байдалга турар, долгандыр болуп турар чүүлдерин билбес.

Уйгунуң эң долу, шың теориязың тургустулаан, И. П. Павлов ол айттырыларны, тодаргайлаарга удуп чыткан кизи бодун долгандыр болуп турар чүүлдерни билбейн баарың дугайында бойдусу эртем эсуга-биле доозулган тайылбырың берген.

Гениалдыг орус физиологтун тодарып тургусканы болза, дириг амытанның организмиңиң долгандыр турар чүүлдер-биле харылзаазы болгаш чалгыс-эни рефлексилерниң дузаламчы-биле боттанып турар. Рефлекс деп чүл дээрзи И. Павловтун билип турары болза, долгандыр турар чүүлдерден кээп турар аңчыгынышкыны чүүлдерге меделер системазың дамчыштыр организмиң боттандырып турар хоойлужураан харызы болур.

Тыптып келир рефлексилерни бодуну лабораториязыңа өөрөңп тургаш, И. П. Павлов дуржулга кылды турганы дириг амытанның уйгу болгаш удучал чоруктун бодулушкунарны үргүлчү көрүп, келиң, ол чорук ооң чорудуп турган шимчелдеринге шынгың моондак болу берген. Ол чоруктар эртемденни уйгу болуушкунарның утка-шылаарыңче ханылап өөренириңче кирген. Ооң уламында эртемденниң доктаадып тургусканы болза, дириг амытанның долгандыр турар чүүлдер-би-

ле яны-бүрү түр харылзааларын болдуруп турар процессте дириг амытаның хэй хевирлиг нерви ажил-чорудулгазы болуп турган дие, мээге ийи кол байдалдар: хөделдиркичи биле моондакчы турар уjurлуг, олар бот-боттары аразында үзүлбес харылзаалыг, бирээзи өскези-биле оруктажыр турар чагыс-ай нерви процесиниң ийи талаалары болуп турар. Хөделдиркичи болза яны-бүрү долгандыр турар ажил-чорудулгада—тыптып келир рефлексилерниң тургустууларында илеретинип турар.

Моондакчы болза, харын дедир болу, хөделдиркичиге удурланышкак нерви процесзи болуп, ол ажил-чорудулганың идеякейлиг моондакчызы болуп турар.

Кажан кизи удуп чылдыра ооң нерви системазыңың дээди бөлүктери моондакчатынган болур: улуг ханы уйгу үезинде калдык-даа психиктиг амыдырал чок, мининишкын организмиң хүлээп алышкыны доктаатынган турар, шимчедикчи нерви төптери болгаш ооң-биле холбашкан организмиңиң долгандыр турар чүүлдер-биле харылзаажыр ажил-чорудулганы боттандырып турар организм хөделбейн турар. Уйгунуң тыптып келирине дуза болуп турар эң таарымчалыг байдаллар болза, долгандыр турар чүүлдериниң аңчыгынышкыларың эвээш келири азы чагыс-ай, кошкак ден аңчыгынышкыларың бар болуру херек. Чашкының чалгыс-ай даажынып, демир оруктун дед шимчээшкениң болгаш өскезе-даа чүүлдерниң үезинде удуурга кайы хире эки ийик, оозу биске билдигир. Уйгуну келдирип турар ыңдыг байдаллар дириг амытанның тыптып келген рефлексилериниң тургустууп тыптып келирин доктаадып моондактаар, ооң соонда дириг амытанның чоорту хөгжүп олурар дула уйгузун болдуруптар. Ол чорук уйгу болза, мээ борбааның улуг каавыла-

рыңа, бүгү-ле борбаанга, харын мырыңай ортаакы мээге неперээр моондакчалышкын болур деп түдөнелге И. П. Павловту чедирген.

Организмде эң үнелит нерви элементтериниң үрелип баксыраар чорунундан камгалап турар, дириг организмниң материалдыг болгаш энергетиктиг курлавырларын камгалап турар уйгунуң камгалап, кадагалаар болгаш эмнээр ролон эртемденер болза демдеглээн. Павловту-биле алдыга, уйгу болза, нерви системазыңа эң дээр дыштанылга болур, дыштанылга үезинде нерви системазың удувайн идеякейлиг ажиттап турар үезинде бодунуң чидирген күштериниң катал тургузууп ап турар.

Аарыларны хөйү-биле тыптып келири баш мээзиңиң картыңың шагзырап, туруптар чорунга саяларны чедирип турар, аңгы-аңгы организмниң ажил-чорудулганың таарыштырып турар төп чер болуп ооң ролон кошкарды деп И. П. Павлов бодунуң шипчелдеринге көргүскөн. Ооң-биле холбаштыр ооң сүмөлзени болза, ыңдыг аарыларны ол-ла аарып турар чери, организмге дээш хөделер эмнер-биле азы тодаргайлаарга демдектерин барымдалап эмнээр эвес, харын яны-бүрү уйгу келдирер эмнерин ачызы-биле, боду ала-чаагаар келир уйгунуң дузазы-биле нерви системазыңиң шагзырап туруптар болгаш баксыраар чоруну чок болдурары эргежок чугула. Амгы үеде үр үргүлчүлээр уйгуну нерви, психиктиг болгаш иштиги яны-бүрү аарыларны эмнээрине ажитлап турар болгаш ону чедиишкиниң боттандырып турар.

Дүштүн тыптып келир чылдаагына И. П. Павлов кончуг ханы болгаш бойдус-эртемниң тайылбырлаалды база берген. Анаа эвес, билднимес чорун болгаш хоозун чоруну эртем билит чок дүмбей кижилер дүш болза, калдык-бир эң дээди болуушкун

тар бар, олардан чүлгө чагыс кизи комсомолчу.

Кышкы үеде машина-биле олаче кинону чедирип бодурунун аргазы бар турда-ла, кинофикацияны район килдизи оон боттаандырагыңче кичээлени салбаң.

Брак суурун чурттакчыларың ол чөптүг негелдесин хандыраарың чугула.

Е. ШЕСТОПАЛОВА.

Парлатынмаан чагааларның изи-биле

Улуг-Хем районуң Жданов аты көдээ ажил-агыг артелиңиң малчынарының ортузунда партия-жи агитация-массалыг ажилдыг багай тургустунганындан колхозтун мал ажилында улуг чептестер бары көдээ бижикти бижээн. «Шың» солун редакциязы ол дугайың СЭКП Улуг-Хем райкомунга медээлээн.

Колхозта партия эге организациязы, оң секретары эш Шаяна мал-

чынарың ортузуңа агитация-массалыг ажилды багай чорудуп турганы, колхозтун мал ажилында улуг чептестер бар турганы хыналдадан илерээ. Партия организациязыңың агитколлективниң составын шырак биллиги агитаторлар-биле чепчелзэн болгаш мал ажилында чептестерни ууткаар талазы-биле хемчег алдынган деп СЭКП Улуг-Хем райкомун редакцияга дынаткан.

Быңдыг чүдүлгелерниң, хоозун чүүлдериниң үнденини И. П. Павлов чок кылган болгаш бойдустун өске болушкунары ышкаш, эртемниң шыгыны хоойлуларын эсугаар дүш тыптып, тургустунуп турар деп көргүскөн.

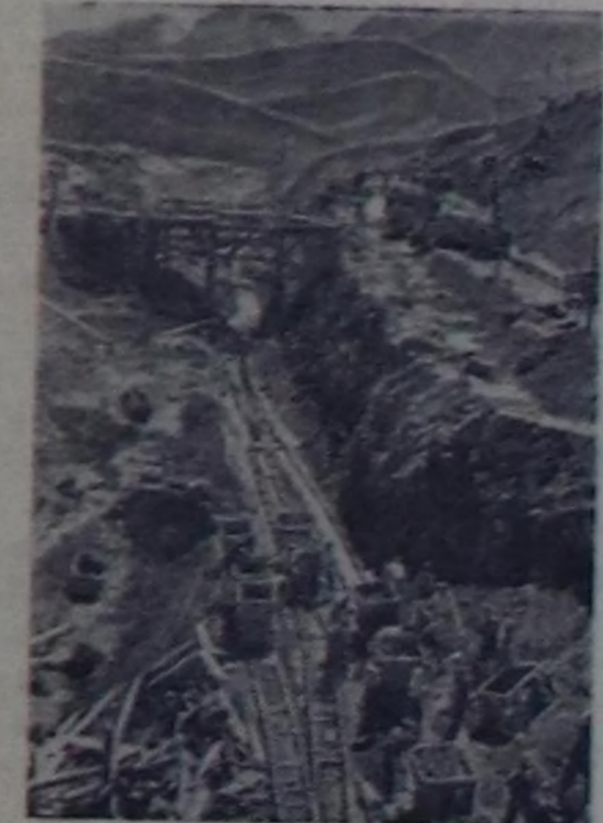
Дүштү муракчы материалдиг эртем канчаар тайылбырлап тураарың?

Дүштөрүң үер дестериниң бирээзи, оларның тургустунуп тыптып келирине материал болза, удуп чыдар кизи ханы удувайн чылдыра хүлээп ап турары долгандыр чүүлдерин аңчыгынышкынары (өскерилге чок болгаш дыка кошкай берген) болур.

Чижээлээр, уйгу үезинде кижиниң чоогунда турар сапта ойнап турар үер хөгжүмүнүң үнү анаа ол кижиге дыңналар. Ол кизи боду база чыскаалып алган чоруп болгаш иди чанында үер хөгжүм ойнаан чыскаал дүжетиңген туруп болур. Мынчангаш удуп чыткан кижиниң мээзиңче үер хөгжүмүнүң үнү киргеш, ол аңчыгынышкынары-биле холбашкан дыка хэй дүрү-хевирлерни болгаш болуушкунарың болдуруп турары ол болур.

Дүштөрүң өске үер дөзү болза, удуп чылар кижиниң иштиги организмди кээп турар аңчыгынышкынарын бооп болур. Чижээ, удуп чыдар кижиниң чүрээниң ажил-чорудулгазы эпок чыдып алганың калдык-бир чылдагааны-биле кыстырган турар таварылгада ол кижиге (Төнчүзү 4-кү арында).

Улус демократиясының чурттарында



Кыдат Улус Республикасы. Бирги беш чыл планды чурттуу аялы-бүрү районнарынын аразынга транспорт харылааларын дыка экижидерин айтып турар.

Чурукта: участктарнын бирээзинде тудуп ажалдыры.

Синьхуа агенттигинин чуруу.

Корей Улус-Демократия Республикасыга кыдат улустун дүзүлгөсү

ПЕКИН. «Женьминьжэбао» солуноу медээлерин турары эзугаар алырга, Кыдат Улус Республикасынын дыка хөй бдурдугу амыгы үдө Корей Улус-Демократия Республикасынын чагыларын күссөдир дээш ажалдап турар.

Чөөн Кыдаттын машина тудуушкунун бдурдугу Кыдат-Корея кыдат улусунун машиналарын болгаш дерителерин кылып турар. Пекинде машина тудуушкуну заводу Корейге дыка хөй бетон кылыр херекселерин чоруткан. Мүкденнн насос кылыр заводу болгаш Шанхайнын электри-биле чүвө экидилер аппараттар заводу шая сугатарына ажыглар тускай нассостары корей тараачынарга кылып берип турар. КВДР-ге баар электри дерителерин, харылаа чепсек-херекселерин болгаш өске-даа материалдарын Кыдаттын өске-даа он-он заводтары болгаш фабрикалары кылып турар. Харбиннин, Тяньшаньнын, Цзиньшаньнын болгаш өске-даа черлерин паровоз болгаш вагон сепээр заводтары Корейнин демир орук транспортунга херектелер шимчик составтары септел болгаш кылып берип турар.

Массалыг херектелдин барааннарын кылып турар бдурдугу корей улуска пестерин, белен хелтерин, идиктерин болгаш бири чергени эргежок чугула өске-даа чүддерин кылып турар.

Корей улуска баар чүддерин чагыларын Кыдаттын ажылчы чоннары улуг көдүрүшкүн-биле күссөдир турар. КВДР-ге баар чүдтерин кыдат демир орукчулар бир дугаарында чорудуп турарлар. (СЭТА).

Польшада электрификация

ВАРШАВА. Социализмнин үнденирин тургузарынын алды чыл планды-биле дүштүр улусчу Польшада хоорайлары болгаш суурларыны, а ол ышкаш улутуну болгаш көдээ ажыл-агыйны электрификация калбак программаны боттанып турар. Дайынга чедир Польшанын электрификациянын деңгели сөөлгү черлеринин бирээзинге турган.

Дайын сөөлүндөгү чылдарын дургузунда гитлержилернин үрөп кааланы электростанцияларын катан тургускан болгаш шуут эле чаартып кылган, чаа-чаа станцияларын туткан. Улетпүр бдурдугу чамдык электростанцияларын болгаш чер-черге ужуз-дузалыг электростанцияларын тудуп тургускан.

Онун түңгөндө эрткен чылын Польшага 13,6 миллиард киловатт-шак электри күжүн ажалдап кылган, тодарайлаарга ол болза, дайын мурундагыдан 3,7 катан хөй болуп.

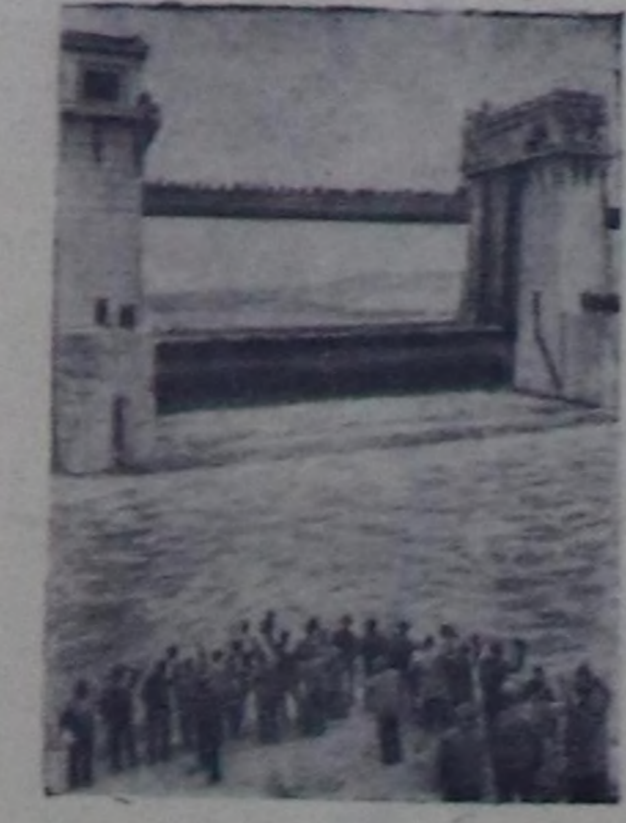
Электри улутунун хөгжүлдөүсү улутунун бдурдугуна көдээ ажыл-агыйнын күштүг электрификациясына арны тургускан. 1937 чылда улутунда бир ажалдагы электри күжүнүн чарыгалы 3,4 муң киловатт-шак турган болза, 1953 чылда 4,6 муң киловатт-шак чедир өскөн, ажылчыннарын саны ол-ла үенин дургузунда ийи катан өскөн. Хөмүрдүш тыгын болгаш сөөртүрүн электрификацияга, металлургия, пестераа болгаш улутунун өске-даа адырларында бдурдугу чорудулаарын электрификацияга улуг чедишкенин чедип алдыган.

1945 чылдан 1953 чылга чедир үенин дургузунда улусчу Польшага 10 муң хире суурлар болгаш күрүненин көдээ ажыл-агый черлеринин хөй кезини электрификация.

Улус ажыл-агыйнын улам ынай хөгжүлдөүсүн улуг программанын Польшанын Каттышкан ажылчын партиясынын II съездине айтыкан. Ал программанын чугула черин электрификацияга ээлеп турар. (СЭТА).



Чурукта: Албаниянын улустун театрына А. С. Даргомжский-нин «Русалка» деп операнын үндүрүп турары.



Венгер Улус Республикасы. Тараачынарнын Тисса хемде чери чүс-чүс чылдарын дургузунда кандаашкынга таварып турган. Шаандагы Венгриянын чагыркыча агызы тараачынарнын байдалын чыгадыры-биле чуңула кылбай турган. Венгриянын Күшажыл партиясынын болгаш улустун чазанын шийтирнин эзугаар Тисса хемде Тисса-Джескинин платиназын туткан. Хем чаа ул-биле аккан болгаш ам дыка улуг кургат черин сугтарар.

Чурукта: Тисса хемин чаа ул-биле агып чыдарын тараачынарнын көрүп турары.

Мадыар фотонун чуруу.

Моол Улус Республикасы биле Кыдат Улус Республикасынын аразына сатып харылааларынын калбарышкыны

УЛАН-БАТОР. «Унэн» солуноу диндадып турарын эзугаар алырга, Моол Улус Республикасы биле Кыдат Улус Республикасынын аразына 1954 чылда бот-боттарына барааннар дужажылгазынын дугайында протоколга апрельдин 7-де Улан-Баторга ат салган. Ук дугуржуга бот-боттарынын аразына барааннар дужажылгазын улам ынай көвүдөдирин көрүп турар.

Ат салдыган протокол эзугаар МУР Кыдат Улус Республикасыга алырга, ач кезин болгаш мал ажылчынын продуктуларын дужаап кириер, а Кыдат Улус Республикасы МУР-га торгу пестерин, алгы-кештен кыгыларын кургат болгаш чаа кат-чымисти база өске-даа барааннарын дужаап кириер.

Протоколга ат салганы биле холбаштыр Моол Улус Республикасынын премьер-министринин оралакчызы Лубсан Кыдат сатып төлөөдөрүнүн алдары дээш шайлагал тургускан. (СЭТА).

моондактыган, оларнын ажыл-чорудулгазы доктаатынган төлөөдө, угаан-бодал чүглө көрүүшкүн хевирлеринде болдуруп турар болгаш таарымча чок чүүддерге шүгүмчүлдөргү хамарылаалы мырышай чок болуп турар, ол болза, дүшке дыка дөмейлешкен. Бо бүгү чүүддер дүзү-хевирлерин таварылга болгаш дүш болган каттыжышкыннарга база солдушкуннарга болгаш чүңү-даа хынавайын турары меге хоозун чүүддеринин хөгжүлдөсүнө чедир.

И. П. Павловтун өөрткени дүштерин тыптырынын дугайында эртем темалары болза, эзулуг амыдыралдын болушкуннарын хөгжүлдөсүн шын эвес тодаралып турар дүштерин каныг-бир утка-шынарын шын эвес көргүзүп турар чорукка долу болгаш төңдүзүгө чедир үрөгдээрине база дузалап турар. Бир эвес дүш чамдык таварылгаларда шынныг чүүддер-биле дүжүп турар болза, эртем анаа база-ла тодарай харымны берип турар. «Бак» болгаш «эки» дүштеринге бүүрээр, тодарайлаарга бот оожургалче хандыгар кижин бодунун бдүүмүк сетки бодалдарынын саядалында алзы бээр чугаажок. «Багай» дүштен ол кижин мунгарак баксыраар, оон идепкейлин кудулаар, оон ажыл-хөзө баксыраар. Эки дүш көргөнде, мырыдай сыр дедир, бүүрөлдиг болуп, бодунун мурнунда салган сорулгазын боттандырынын идепкейлиг болгаш күшкүр, шыдалгыр апар. Дыка хөй таварылгаларнын түңгөндө индиг бдүүдүк кижилерге «багай» дүш багай чорукка, а «эки» дүш эки чорукка чедир ышкаш кылдыр сагындарар. А херек кырында болушкуннарын чорудулгазына дүш саялдар чедир эвес, а оларнын тоовайн тургаш, кижин боду оларга саялдар чедир.

Л. Л. РОХЛИН, профессор, медицина эртемнинин доктору.

Герман Демократия Республикасынын президентизи Вильгельм Пикке болган хүлээп алышыкын

БЕРЛИН. Германиянын Социалистиг чыгыс-ай партиясынын IV съездинин холбаштыр Герман Демократия Республикасынын президентизи Вильгельм Пик хүлээп алышыкын кылган. СЭКП ТК-нын Президиумунун кежигүнү, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүдөлийнин Даргазынын Оралакчызы эш А. И. Микоянга баштаткан Совет Эвилелинин Коммунист партиясынын төлөөлери хүлээп алышыкына олурдушканнар. Улус демократиясынын чурттарынын болгаш капиталист курунелеринин Коммунист болгаш ажалдык партияларын төлөөлери, Отто Гротевольга болгаш Вальтер Ульбрихтеге баштаткан Германиянын Социалист чыгыс-ай партиясынын Төп Комитетинин болгаш Политбюрозунун кежигүннери, национал шаандалын лауреаттары, күш-ажылдын маадарлары, Герман Демократия Республикасынын улутунун болгаш көдээ ажыл-агыйнын активчелери база дипломаттыг корпус хүлээп алышыкына ол ышкаш олурдушканнар.

Хүлээп алышыкына ол ышкаш Герман Демократия Республикасынын көсүк ажылдакчылары, оларнын аразында демократия партияларын, массалык организацияларын төлөөлөчилери, эртемнин болгаш культурыннн ажылдакчылары база олурдушканнар. (СЭТА).

Вьетнам улустун күш - ажылчы чедишкени

ШАНХАЙ. Вьетнамнын маадарлыг улусуну армияны өске чер чурттуг элекчилерге аштарышкынарнын улай-улай таварыштырышаан, бодунун төрөзүн чуртуунун хосталгазын болгаш хамарышпас чоруун 7 чыл камгалап турар. Оон дайынга чедишкенин үнденинде Вьетнамнын чоңуна маадарлыг күш-ажылчы туруп турар. Вьетнам ажылчыннар болгаш тараачынар фронтунун херектелерин хандырынын ордандырышаан, бдурдугу деңгелин улгаттырып дээш, үндүрүп турар продукциянын шынарын экижилер дээш, бот-үнени чиргедир дээш патриоттуг чарышты калбарташканнар.

Вьетнам ажылчыннарын эч улуг чедишкени болза, шериг улутура тургусканы болуп. Амыгы үдө Вьетнамнын шериг заводтарында чүглө чик боолдарын эвес, харын аар чепсекти база бдүүрүп турар.

Бдүүрүлгө мурнакчыларын бдүүрүлгө эртен национал конгрессинге 130 ажылчынарга Күш-ажылдын Маадары атты тывыскылаан.

Күш-ажылчы чарыш күш-ажылдын бдурдугу белидеринге элээн хөй бдурдугу бдүүрүлгө планнарын хуусаа бетинде күссөдирине идиин берип турар. Сонгу Вьетнамда шериг бдурдугу-геинин ажылчыннары чүглө чыгыс айнын дургузунда безин чигэтти камныг ажылгаанынын түңгөндө 15 миллион вьетнам акша-херекчилерин камнап алган.

Улетпүрде чарыш-биле чергелештир көдээ ажыл-агыйда база чарыш калбарган.

Тараачынар ристин бедик дүжүттери дээш демисежи, тарыыр шөдүн улгаттырып турар. 1953 чылдын чайынын дургузунда ристин бүгү сорттарынын няити шөдү 1952 чылдынга дөмөйлөөрге, 16 муң 500 гага өскөн. Сонгу Вьетнамнын элээн хөй районнарына ристин дүжүдү 30—50 хуу улгаткан. Амыгы үдө республикада майда эгелээр чаксы тарылга кампанияныг бөлөткөчү чоруп турар. Ажылчыннар көдээндө көдээ ажыл-агый чепсектери-биле хандырбышаан, тараачынарга улуг дедимчени көргүзүп турар.

Националдын чыгыс-ай фронтунуң болгаш улусчу эрге-чагырганын быгыг үнденин — вьетнам ажылчын агыннын тараачынар-биле эвилели демиселге болгаш күш-ажылга быгыгып турар деп Вьетнамнын Демократия Республикасынын Пекинде элчин черинин үндүрүп турар бюллетенинде айтып турар. (СЭТА).

Люксембургтун депутаттар палатасы «европа армияныг» дугайында керэни бадылаан

ПАРИЖ. Франс Пресс агенттигинин диндадып эзугаар алырга, Люксембургтун депутаттар палатасы «европа армияныг» тургузар дугайында керэни апрельдин 7-де бадылаан. Коммунист депутаттар ол керээге удуз бадылааннар. (СЭТА).

Тайбычыдылга дугайында дугуржулганы америк таланын чөрчүп-үрөп турарына КУДР-нун хөй-ниитизи удурланып турар

ПХЕНЬЯН. Апрель 7-де «Нодон синмун» солу «Америк империалистернин өңүк-чөгээлги үлгөдиглерин шийтирлиг буруу шаваал» деп эгелиг мурнуку чүүл парлаан, мында бижип турары болза:

Кореяга тайбычыдылгага ат салган хүнден бээр төс айлар эртен, ыңчалза-даа корей айтыргы тайбыш шийтирлээрине хөй саныг доктор-моондактарын тургузуп турар америк империалистерин хоралкыч үлгөдиглеринин түңгөндө ол күзүниг сорулга ам-даа чедип алдынмаан. Апрель 1-де америк тала бистиң таланын хыналдазында турар чепсээ дүжүртүнгөн зонаны боолзаны, а апрель 3-те бистиң таланын камгалагыч чепсектиг халлашкынны кылганы билдингир.

Кореяга тайбычыдылга дугайында дугуржулганы америк таланын база катан чөрчүп-үрэни

ПЕКИН. Синьхуа агенттигинин корреспондентизиңиң Кэсондан медээлерин турарын эзугаар алырга, апрель 5-те америк таланын беш шериг-албаныгы корей-кыдат таланын хыналдазынын адаанда турар районда хемин барынын талакы эринде Бонхонхиге ханылап киргеннер. Оларнын ийзин тудуп алган, арктаннары дезип чорой барганнар. Бо болза, Кореяга тайбычыдылга дугайында дугуржулганы апрельдин баштайгы беш хүнериниң дургузунда америк таланын үшкү шак ыңчаар чөрчүп-үрэни ол болуп.

Барыны Германияны эңдере чепсеглээрине удуз

ЛОНДОН. Лондонга болган Германияны эңдере чепсеглээрине удуз онза национал конференция бдүүрүгү ажылып дооскан. Конференциянын ажылынга 136 язы-бүрү организациялардан 250 ажыг төлөөлөр киришкенер. «Европаны камгалап амыгыч жоюлушун» шырмылаа-биле герман милитаризмин катан төртүтүп турарын айтылган конференциянын киржикчилери чугаалап көрүшкөн, хүлээп алдыган резолюцияныг чыгыс-ай эпсеткилин бир үн-биле алереткенер.

Резолюцияда чугаалап турары болза: «Чепсеглен Барыны Германия болгаш оон Европаны камгалап амыгыч ийлежигден каттыгар чоруу болза, бистиң болгаш няити айтыл чок чорукту база хосталганы айтылга таварыштырышаан, Европа дайыннын айылын улгаттырар, Германиянын тайбыч каттыжышкынын моондактаар, герман милитаризмин болгаш нацизмин катан төртүтүндүр дээрзин бо конференция илеретип тур.»

Резолюцияда айтып турары болза, Берлин чөвүлөт хуралына герман айтыргынын талазы-биле дугуржуга чедип алдынмаан, чүге дээрге, «барынын талакы күрүнелеринин даштыкы херектер министрлери боттарынын планнарында ойлаларын, оларны сонгаарладырын күзөвейн Барыны Германияны чепсеглээрине негээр деп шыгыгы бодал-биле Берлинге чорутканнар.»

Конференциянын киржикчилеринин медделеп турары болза, «Германиянын болгаш Европанын проблемалары дөрт күрүнелеринин чүглө дугуржулгазы-биле шийтирлеттинген чуруп болуп болгаш чугаалакчылыктыңар үргүчүлээр ужурул» деп санап тур бис. Кандыг-даа шериг эвилели-биле холбашпаан, тайбыч каттышкан Германиянын тургузарына угланган индиг дугуржулга чөрүлдээрине кошкадыр болгаш Европага база өске-даа черлерге чепсегленнишкинни няити кызырарына баштайгы белеткеди тургусар.»

«Германиянын чепсегленнишкинни соксадыр болгаш Европада тайбычны чедип алыр!» деп лозунгунун адаа-биле сыры каттыжарына англы улусту резолюцияда кылгырып турар.

Женевага ам болуп чөвүлөт хуралга байыр чедирген өске резолюциянын конференциянын киржикчилери ол ышкаш чыгыс эпсеткилдиг хүлээп алган. (СЭТА).

Бут-бөмбүүнүң талазы-биле бирги чер дөөш

ХАРЬКОВ. Апрель 8-те мада «Авангард» стадионага «А» чергенин командаларынын бут-бөмбүүнүң талазы-биле ССРЭ-нин бирги чери дөш ээлчеглиг маргылаа болган. «Торпедо» (Москва) биле «Күш-ажыл курлавырлары» (Ленинград) командалары ужурашкан. Спортчу чидиг демиселге эртен маргылдаа 2:2 саныг болуп хайым болган.

ЧАЗАЛГА

Бо чылдың апрель 10-да парламентада «Шыныг» 3-кү арнында Шудаян телефон-биле алдынган материалда «Мурнакчы» колхозта парторганизация секретарын эш Сандып деп номчуур.

Харымсалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

АЖАЛГА КАССАЛАРЫНЫН ОЙНААШКЫНЫН САЛЫШКЫНЫН

Чөөн-Хемчик районун Чадаана хоорайга 1954 чылдын апрель 4-те болган чээрби үшкү ойнаашкыннын тиражынын

ТУСКАЙ ТАБЛИЦА

Тыва автономнун областын бүгү ажаалга кассаларында ойнаашкынныг салышкыннарын даразында дугаарлары ОПНААШКЫНГА таварышкан:

Сай дугаарлары	Салымшыкынын ортумак артыгыга таварышканын хуу-биле демөөсү	Сай дугаары	Салымшыкынын ортумак артыгыга таварышканын хуу-биле демөөсү
25	200%	539	50%
70	100%	578	50%
111	50%	610	50%
151	50%	676	50%
186	50%	696	50%
226	50%	724	50%
246	50%	761	50%
317	50%	813	50%
340	50%	870	50%
369	50%	903	50%
409	50%	927	50%
456	100%	976	50%
501	50%		

Уйгу болгаш дүш

(Төңчүзү. Эгези 3-кү арнында). Нин уйгузу өлүмүн коргушкуну-биле үдөтүнгөн туруп болуп. Бир эвес удуз чылдар кижинин тыгыннын кандыг-бир чүвө моондактап турар болза, ол кижини кым бир кижин боос-таалап турар кылдыр дүжетинер.

Ыңчалза-даа дүштерге материал бодуп турар эч-не неперенейг үнер дөшөр болза, бистиң угаан бодалы-ыста шыгжатынын турар яны-бүрү психиктиг болушкуннарын, сактыжышкынын, угаан-бодалдарнын курлавыры болуп. Угаан бодалдарнын физиологтук үнденин болза, мурнунда алдынган аңгызынышкынарнын, миннишкиннеринин, угаан-бодалдарын мезде артып калган истери болуп. Эртен аңгызынышкынарнын ол коштак истери дүштер үзүнде чайыннанчак овор-хевирлер болуп, удуз чылдар кижинин меделерин долдулар. Кижилерин хун-бурде ажыл-чорудулгазы болгаш оон-биле холбашкан калдыг бергедээшкенин илеретинген дүштер кижилерин уйгузунга үргүчү болуп турар.

Дүштер кижилерин ырак күзөлдөдүп, дүштеринг байдалын болгаш өске-даа күштүг сеткилерин илереди турар. Чижээлээрге, аштаан кижиге нем, студентке—экзамен болгаш ол ышкаш өске-даа чүүдлер дүжетинер. Чамдыкта дүштүн эвээш эвес утка-шынары болза, бодунун үзүнде онза кичээнгей салдырмаан хайгызыр үндүрүлкен бодалдар, анаа эдикпен сөстөр, аңгы-аңгы болушкуннар болуп. Чамдыкта дүштүн үнденинде шагда-ла эрткен үенин, анык чоруур үелерин утундурган болушкуннары бар болган турар.

Мынчаганаш дүштерге кижилерин кажан бир көрбэни, билбэни, чурттал эрттирбэни, азы сагыш даап бодал алганы чүвө черле чок. Оларнын дугайын орук физиологиянын ада-

зы Иван Михайлович Сеченовтин бергени кайгамчыктыг өөрединде тодаратынган. Дүштер болза, «болдунган чүүдлерин бдудуп көрдүм» мезгилде мезгилде болуп» деп ол чугаалаан.

Удувайн турда психиктиг амыдыралдан дүштүн ылгалы чүл? Хөй нурдузунда кончук чайыннанчак, кодуунда-ла көрдүнгөн дүрүз хевирлерде угаан-бодалга дүш дыка дөмейлешкен. Дүш үзүнде бис кижинин дугайын чугаалапшаан, а кандыг-бир кижини көрүп турар бис. Удувайн турар үдө кандыг-бир эп чок чүвени көргөн болзувуса, а дүш үзүнде ону шуут эскербес бис.

Дүрүз-хевирлерин таварылга бодулу база удурлангыш каттыжышкыннарын, оларнын холбашкыны, оларнын каттыжып база солчуп турарын дүштө бар болуп турары дыка хөй чылдагааннар-биле тайылбырлатып турар. Оларнын эч чугулазынын бирээзин маана айтылгы.

Уйгу үзүнде мээнин ажыл-чорудулгазы моондактыган, доктаатынган турар деп Павлов өөредип турар. Дүш чүглө кажан ханы уйгу күрөөнде тыптыр, тодарайлаарга мээнин улуг борбактарынын бүгү-ле каттарына моондактаашкын калбарып неперевээнде болуп. Ол үдө чардыктыр угаан-бодал, дүрүз-хевирлер-биле эвес, а харын кижинин арга-мергежи-биле, тодарайлаарга билдингилерде угаан-бодал-биле холбашкан турар мээнин чүглө эң дээди кезектерин моондактап, доктаатып турар. Ол үдө кижинин оларга мергежини бүгү-ле хүлээп ап турар чүүдлерин шүгүмчүлдөүг үнөлөп көрбөс болгаш мурнунда бодунун дүржүлгалары-биле база шынныг боттук чүүдлер-биле хүлээп алдынган чүүдлерин болгаш сагындарынын дөшө дөшө шыдавар. Бир тээ мээнин ол кезектери уйгу үзүнде